

№ 35 (2024) С. 206–213
National Academy of Fine Arts and Architecture
Collection of Scholarly Works
«Ukrainian Academy of Art»
ISSN 2411–3035
Website: <http://naoma-science.kiev.ua>

УДК 76.071.1(477)«19»Кочубей
ORCID ID: 0000-0002-1206-5755
DOI <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2024-35-22>

Катерина Попович

докторка філософії

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

popovych.katerina22@gmail.com

ГРАФІКА МИКОЛАЯ КОЧУБЕЯ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Анотація. *Мета статті* – вивчення творчого доробку Миколая Кочубея: графічних творів станкової та ужиткової графіки, дизайну монет і медалі. **Методи дослідження.** Дослідження культурологічного аспекту творчої діяльності М. Кочубея ґрунтується на комплексному підході, зокрема на застосуванні історико-культурного, порівняльного методів дослідження, систематизації, класифікації, синтезу, образно-стилістичного та мистецтвознавчого аналізів. **Результати.** Систематизовано твори митця за видами графічного мистецтва, тематикою, жанрами та образно-стилістичними ознаками. Творчість М. Кочубея різнопланова й утворює розгалужену художньо-образну систему, в якій використано широкий арсенал засобів виразності, формотворчих методів та прийомів. Лейтмотивом творчості художника є національні традиції, українська культура від минулого до сьогодення. Діапазон тем, висвітлених майстром графіки, широкий – дохристиянські вірування, релігійний світогляд, пісенна творчість, звичаї, обряди, побут та одяг українців, архітектурні пам'ятки, визначні діячі культури, науки і мистецтв України. Амплітуда використаних митцем образно-стильових вирішень різноманітна – від реалістичного трактування до використання семантики релігійних образів, від символічного до стилізовано-декоративного напрямку з інтерпретацією народного мистецтва. Твори станкової та ужиткової графіки вирізняються яскравими авторськими знахідками, композиційною режисурою, художньо-естетичними концепціями та графічною мовою.

Ключові слова: Миколай Кочубей, ужиткова графіка, станкова графіка, дизайн ювілейних монет, дизайн поштових марок, українська культура.

GRAPHICS OF MYKOLAY KOCHUBEY: NATIONAL AND CULTURAL ASPECTS

Kateryna Popovych

Doctor of Philosophy

National Academy of Fine Arts and Architecture

popovych.katerina22@gmail.com

Abstract. *The purpose of the article* is a comprehensive study of Mykolay Kochubey's artworks, which consists of easel and applied graphics, coin and medal design. **Research methods.** The study of the cultural aspect of the creative activity of M. Kochubey is based on a complex approach, namely, using the historical and cultural method, the comparative method of research, synthesis, figurative and stylistic analysis and art criticism. **The results.** The artist's works were systematized according to the types of graphic art, themes, genres, and figurative and stylistic features. M. Kochubey's creativity is diverse and forms a branched artistic and figurative system, in which a wide range of means of expression, form-creating methods and techniques is used. The keynote of the artist's work is the national traditions, Ukrainian culture from the past to the present. The range of topics covered by the master of graphics is wide – pre-Christian beliefs, religious worldview, song creativity, customs, ceremonies, everyday life and clothing of Ukrainians, architectural monuments, prominent figures of culture, science and arts of Ukraine. The amplitude of the figurative and

stylistic solutions used by the artist is diverse – from a realistic interpretation to the use of the semantics of religious images, from the symbolic to the stylized-decorative direction with the interpretation of folk art. The easel and applied graphics of M. Kochubey stand out by the expressive authoring tools, compositional directing, artistic and aesthetic concepts and graphic language.

Key words: *Mykolay Kochubey, applied graphics, easel graphics, jubilee coins design, post stamp design, Ukrainian culture.*

Постановка проблеми. Творчий доробок М. Кочубея потребує ґрунтовного вивчення та дослідження. Відомості про окремі напрями творчої діяльності художника розпорошені у науково-популярній літературі, періодичних виданнях, альбомах, проте немає цілісного уявлення про здобуток митця та його внесок у розвиток національної культури. Важливими для дослідження творчого доробку М. Кочубея є систематизація та мистецтвознавчий аналіз робіт автора.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Обсяг літератури про творчість М. Кочубея невеликий. Зокрема, біографія і творчий метод художника висвітлені в поодиноких статтях у періодичних виданнях О. Євтушенком [1], А. Трофімовою [2], Д. Гриненко [3], О. Загаєцькою [4], А. Яремчуком [5], згадки про художника зустрічаються в загальних альбомах про творчість київських митців [6], наукових публікаціях у контексті дизайну сучасних монет [7; 8; 9], фаховому журналі з нумізматики та фалеристики [10]. В загальних рисах творчість мистця розглянута у каталозі [11], короткі відомості подано в Енциклопедії сучасної України [12]. На сайті НБУ оприлюднена інформація про монети авторства М. Кочубея [13]. Але творча діяльність художника-графіка, який звертався і до народної культури як джерела натхнення, і до історичних витоків й національних надбань, недостатньо висвітлена та потребує ретельного вивчення.

Мета статті – дослідження й аналіз розлогого творчого надбання М. Кочубея від станкової графіки до дизайну монет та марок.

Виклад основного матеріалу. Миколай Саввович Кочубей своєю творчістю пропагує українську культуру та національні цінності і транслює їх у сьогодення. В основу творчого методу художника лягли образотворчі та художні прийоми корифеїв української графіки – Г. Нарбута, О. Губарева, О. Данченка, Г. Якутовича, які він творчо переосмислив, надавши їм нового звучання.

Інтерес до національної тематики є одним з провідних напрямків у творчості М. Кочубея. Українська культура з невичерпним фольклором, народними традиціями, побутом, розмаїттям звичаїв близька художникові і знаходить

відображення в його творчості. Графічні твори майстра вирізняються розумінням глибинних основ народної образотворчості, обрядовості та символіки. Художник-графік відтворює важливі події героїчного минулого України, зображуючи як видатних особистостей, так і визначні пам'ятки архітектури, що становлять історичну пам'ять народу і формують українську національну ідентичність.

Першою сходинкою в художній освіті М. Кочубея був Київський художньо-промисловий технікум (1973–1977). На початку 1980-х він продовжив навчання у приватній школі-студії Віктора Зарецького, а в 1984–1990 роках навчався у Київському державному художньому інституті (нині Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури), де отримав ґрунтовну професійну підготовку (викладачі з фаху – А. Чебикін, М. Компанець). У 1993–1996 роках – аспірант асистентури (на той час – Українська академія мистецтв) під керівництвом Г. Якутовича.

Дипломна робота – серія «З народних джерел» – за мотивами українських народних пісень була виконана в техніці кольорового офорту. Художник продовжив розвиток теми народної пісенної творчості, яка знайшла відгук у його серці та згодом розрослась в об'ємну серію. На нові роботи цієї серії митця надихнули, зокрема, виступи хору «Гомін» і творчість тріо «Золоті ключі» [5, с. 22]. В аркушах серії спостерігаємо співіснування усталено-традиційних рис фольклору й новаторських методів висловлювання та побудови композицій.

До серії «Народні джерела» (1990–1997) увійшли естампи «Колядки», «Весільні пісні», «Козацькі пісні», «Чумацькі пісні» (іл. 1), «Гайдамацькі пісні», «Жартівливі пісні», «Пісні кохання». Це – колажно-монтажні композиції, зі складною архітектонікою, що утворюють багатовимірний простір, насичений різномасштабними фігурами, пейзажними мотивами та символікою. Таким чином, кожен твір – калейдоскоп подій, багатсюжетних ліній та зображень, згуртованих однією ідеєю, що відображають побут, уявлення та звичаї українського народу. Як зауважує А. Трофімова: «Витончений символізм, мереживо образів, об'єднаних чітко

Іл. 1. М. Кочубей. «Чумацькі пісні» із серії «Народні джерела». Кольоровий офорт. 1990. [9]

визначеною ідейно-жанровою концепцією українських пісень, – усе це багатогранне змістове наповнення, виконане в суто українській, аутентичній манері – основна риса творів заслуженого художника України Миколая Кочубея» [2, с. 5].

Іл. 2. М. Кочубей. «Ой, чий то кінь стоїть?» із серії «Наша пісня». Кольоровий офорт. 1997. [9]

Наступна серія кольорових офортів «Наша пісня» – «Ой, на горі жінці жнуть...», «Їхали чумаки та із України», «Розпрягайте, хлопці, коней...», «Наливаймо, браття, кришталеві чаші...», «Ой, у полі жито копитами збито...», «Ой, чий то кінь стоїть?» (іл. 2) (1990–1997) базується на спогадах юності, які закарбувалися в пам'яті митця після відвідування родичів на Вінниччині. Джерелом інспірацій стали етнокультурні традиції, фольклор, який передався поколіннями, також екранізовані твори українських класиків («Тіні забутих предків»), народний спів тощо [5, с. 22]. Динамічні композиції з підкресленими діагональними смугами, геометризованим простором, музично-ритмічним ладом заповнені узагальнено-стилізованими зображеннями героїв та архетипними образами; а насичені плями вохристо-багряного й зелено-брунатного кольорів задають загальний емоційний тонус. Художник обирає кольорову гаму, надихаючись бароковим іконописом XVII–XVIII століття [2].

З 1996 року М. Кочубей співпрацює з Національним банком України, долучається до групи художників та скульпторів, які працюють над створенням вітчизняних комеморативних грошових знаків. Перша монета, автором ескізу якої він став, це – «Місто-герой Київ». З того часу за ескізами М. Кочубея НБУ виготовлено понад 70 ювілейних пам'ятних монет, для більшості яких він розробив власні концепції та втілив авторські ідеї [13]. В серії «Обрядові свята України» (монети номіналом 5, 10 гривень) розкриті традиційні обрядові та сакральні теми, які містять у собі таїнство й глибини народного буття. Так, у творах «Великдень» (2003), «Свято Трійці» (2004), «Свято Різдва Христового в Україні» (2004), «Покрова» (2005), «Водохреще» (2006), «Благовіщення» (2008), «Свято Спаса» (2010) на реверсах поєднано в стилізованій формі релігійні мотиви й сюжети народних звичаїв і святкувань, а на аверсах – українська символіка [9, с. 117]. Три дизайни монет – «Сорочинський ярмарок», «Водохреще», «Голодомор – геноцид українського народу» були удостоєні перших премій у щорічному конкурсі НБУ «Найкраща монета року» (2005, 2006, 2007) [10, с. 9; 7, с. 106].

В серії монет «Видатні особистості України» зображені портрети визначних діячів науки, культури та мистецтва, які зробили вагомий внесок у мистецьку спадщину України та розвиток національної культури. Чимало відомих представників інтелігенції: письменників,

поетів, драматургів, з яких формується національна еліта, були зображені на реверсах монет номіналом 2 гривні – «Володимир Сосюра. Любіть Україну. 1898–1965» (реверс, 1998), «Леонід Глібов. 1827–1893» (2002), «Андрій Малишко. 1912–1970» (2003), «Володимир Короленко. 1853–1921» (2003, у співавторстві з О. Івахненком), «Михайло Коцюбинський. 1864–1913» (2004), «Микола Бажан. 1904–1983» (2004, у співавторстві з Б. Груденком), «Олександр Довженко. 1894–1956» (2004) (іл. 3), «Остап Вишня 1989–1956» (2014), «Іван Карпенко-Карий. 1845–1907» (2015), «Павло Глазовий. 1922–2004» (2022); а на аверсах – автор апелює до ключових образів, пов'язаних з літературними творами майстрів слова. До серії також увійшли монети номіналом 2 гривні, присвячені українським композиторам, кобзарям, співакам, акторам, художникам, скульпторам – «Анатолій Солов'яненко. 1932–1999» (2000), «Катерина Білокур. 1900–1961» (2000), «Іван Козловський. 1900–1993» (2000, у співавторстві із М. Знобою), «Володимир Даль – козак луганський. 1801–1872» (2001), «Микола Лисенко. 1842–1912» (2004), «Кобзар Остап Вересай. 1803–1890» (2004), «Михайло Лисенко. 1906–1972» (2006), «Наталія Ужвій 1898–1986» (аверс, 2008), «Олександр Мурашко. 1875–1919» (2015), «Михайло Вербицький. 1815–1870» (2015), «Олександр Архипенко. 1887–1964» (2017), де митець зображує оглавні, оплічні або погрудні портрети та влучно розкриває їхню творчу діяльність. Низка монет, приурочених пам'ятним датам, привертає увагу суспільства до повернутих із забуття або маловідомих визначних діячів науки, техніки та інших історичних постатей – «Юрій Кондратюк (Олександр Шаргей). 1897» (1997), «Академік В. І. Вернадський. 1863–1945» (2003), «Михайло Остроградський. 1801–1862» (2001), «Сергій Всехсвятський. 1905–1984» (2005), «Олег Антонов. 1906–1984» (2006), «Олександр Ляпунов. 1857–1918» (2007), «Михайло Янгель. 1911–1977» (2011), «Митрополит Василь Липківський. 1864–1937» (2014), «Митрополит Андрій Шептицький. 1865–1944» (2015), «Василь Ремесло. 1907–1983» (2017), в яких художник на аверсі використав як символіку небесні світила, карти всесвіту, літальні апарати або релігійні атрибути тощо.

Серії монет «Пам'ятки архітектури України», «Стародавні міста України», до яких увійшли – «Ханський палац. Бахчисарай. XVI–XVIII ст.» (10 гривень, 2001), «Лівадійський

Іл. 3. М. Кочубей. Монета (номінал 2 гривні) «Олександр Довженко. 1894–1956» із серії «Видатні особистості України»: а – аверс, б – реверс. 2004 [13]

палац» (10 гривень, 2003), «Свято-Успенська Почаївська Лавра» (10 гривень, 2003), «Свято-Успенська Святогірська лавра» (10 гривень, 2003), собор святого Юра. Львів» (10 гривень, 2004), «Кирилівська церква» (5 гривень, 2006), «Зимненський Святогірський Успенський монастир. Село Зимне, Волинь» (20 гривень, 2010, реверс), «Підгорецький замок» (5 гривень, 2015), «Меджибізька фортеця XII–XVI ст. р. Буг, р. Бужок» (5 гривень, 10 гривень, 2018), «Хотин. 1000 років» (5 гривень, 2002, в співавторстві з Іваненком Святославом), «Ромен-Ромни. 1100 років» (5 гривень, 2002), «Переяслав-Хмельницький. 1100» (5 гривень, 2007, в співавторстві з Іваненком Святославом) мають просвітницький характер та заповнюють лакуни нашої культурної спадщини. Перед виконанням ескізів монет художник вивчає документальний та етнографічний матеріал, необхідний для відтворення вигляду архітектурних споруд та міст України. Так, 2005 року монета «Свято-Успенська Святогірська лавра» здобула Велику срібну медаль на конкурсі в місті Віченці (Італія), а «Зимненський Святогірський Успенський монастир. Село Зимне, Волинь», 2010 – Найкраща монета року.

Іл. 4. М. Кочубей. Монета (номінал 10 гривень) «Борщ»: а – аверс, б – реверс. 2023. [Приватна збірка М. Кочубея]

Також художник виконує дизайн монет – «Гопак», номіналом 5 і 10 гривень (2011), «Борщ» – 10 гривень (2023) (іл. 4), які стають візитівками української культури та яскраво відображають національні особливості.

Варто відзначити, що у 2000–2020-х роках дизайн українських пам'ятних монет як один з видів ужиткової графіки набуває високого художнього рівня. Твори українського монетного дизайну гідно репрезентуються на міжнародній арені – нумізматичних виставках і конкурсах дизайну грошових знаків, артринку [8].

Авторству М. Кочубея також належить випущена золота медаль «Б. Є. Патон» Національної академії наук України (2020) за видатні досягнення у створенні інноваційних науково-технічних розробок з портретним зображенням академіка.

Наступним напрямком творчої діяльності митця є створення дизайну поштових марок. Над замовленнями видавництва «Марка України» Кочубей працює з 1998 року.

Іл. 5. М. Кочубей. Марка «Вінниччина. Покрова» з блоку «Український народний одяг». 2002. [9]

Іл. 6. М. Кочубей. Марки із серії «Історії та міфи України»: а – «Лада – богиня материнства», б – «Сварог – бог-творець Всесвіту». 2022. [Приватна збірка М. Кочубея]

Найвідомішою частиною його доробку в галузі поштових марок є серія «Народний одяг України», ескізи до якої також представлені на виставці в Національному архітектурно-історичному заповіднику «Чернігів стародавній». Упродовж 2001–2008 років у цій серії випущено УДППЗ «Укрпошта» 8 блоків по 6 марок, присвячених народному вбранню різних регіонів України в контексті календарно-обрядового циклу [4]. У цій серії гідно представлені всі регіони України, ретельно вивчені відмінності чоловічого та жіночого одягу Київщини, Чернігівщини, Полтавщини, Харківщини, Сумщини, Донеччини, Херсонщини, Одещини, Львівщини, Івано-Франківщини, Гуцульщини, Житомирщини, Волині, Рівненщини тощо. Проте в кожній марці цього циклу митець вирішив репрезентувати не тільки традиційний національний стрій, але пов'язати його з обрядовими святами. Зокрема, автор зобразив святкування Зелених та Різдвяних свят на Київщині, Івана Купала та Водохреща – на Полтавщині, Спаса та Покрова – на Вінниччині (іл. 5) тощо. У композиціях в реалістичній манері зображено по декілька фігур, це прямі ремінісценції традиційних святкувань, де автор передає загальну атмосферу України XIX – початку XX століть. Варто відзначити, що за результатами опитування широкого кола людей, оголошеного Укрпоштою, Асоціацією філателістів України, редакціями газет «Поштовий вісник», «ДК-Зв'язок» та журналом «Філателія України» поштовий блок із серії «Народний одяг України» у 2002 році визнано найкращим [3].

Джерелом інформації про регіональний одяг слугували старі світлини та сучасні альбоми, присвячені цій темі. Іноді на марках художник зображує конкретних особистостей: художників, друзів, колег, родичів і себе маленького в контексті костюмної теми. Так, на марках, присвячених костюму Буковини, митець зобразив Марічку та Івана Миколайчуків. Також на марках упізнавані М. Компанець, Г. Якутович, М. Дерегус, Ф. Гуменюк, В. Гурін, Н. Ніколайчук, І. Пилипенко, Лариса та Лада Кочубеї.

Тема народних пісень знаходить своє продовження і втілення у серії марок «Наша пісня» (2008–2009), що свідчить «...про позитивне і глобальне повернення суспільства до власних коренів...» [1, с. 12]. У цих творах простежується стилістика офортів дипломної роботи, в яких митець творчо інтерпретує народні традиції з відчутним подихом етнографізму.

Іл. 7. М. Кочубей.
Марка «Іван Миколайчук. 1941–1987». 2016.
[Приватна збірка М. Кочубея]

У 2015–2020 роках майстер графіки працює над серією «Національні меншини України», де робить акцент на національних ремеслах, танцях, віруваннях, побуті, архітектурі, що яскраво репрезентують національні культури. До серії увійшли блоки по 4 сюжети – «Кримські татари» («Дюрбе перших кримських ханів», «Танок Хайтарма», «Кримськотатарський воїн», «Майстер-мідник»); «Євреї» («Синагога в місті Жовква», «Танець Фрейлахс», «Рош Гашана», «Кравець»); «Роми» («Циганська кибитка», «Танок», «Ворожка», «Коваль»); «Греки» («Церква Івана Предтечі», «Танок Серра», «Великдень», «Пряля»); «Німці» («Танок Штернполька», «Різдво», «У полі», «Замок Шенборнів»). У мініатюрних сюжетних композиціях містко та влучно відтворено світогляд і звичай представників різних етнічних культур.

У серії «Історії та міфи України» 2022 року художник торкається вірувань пращурів, у творах «Лада – богиня материнства» та «Сварог – бог-творець Всесвіту» (іл. 6), де розкрита тема релігійних уявлень дохристиянської доби на теренах України. Також у творчому доробку майстра графіки є дизайн марок «125 років Всесвітньому поштовому союзу», 1999; «Київському поштампу 225 років», 2000; «900 років літопису», 2013; «Іван Миколайчук. 1941–1987», 2016 (іл. 7); «Щедрик» 2022 (іл. 8), в яких своєрідно висвітлені задані теми.

Творчість М. Кочубея була відзначена на міжнародних конкурсах. Зокрема, 2003 року став Лауреатом міжнародної премії імені Г. Нарбута за найкращу українську поштову марку, 2005 – Лауреат у номінації «Найкраща марка» на міжнародному конкурсі WIPA у Відні (марка «Свято Різдва Христового») (іл. 9). Його твори, які демонструвались на численних вітчизняних та міжнародних виставках (Франції, Норвегії, Німеччині та в інших країнах), несуть в собі світло духовності, відаючи шану славетним

Іл. 8. М. Кочубей. Марка «Щедрик». 2022.
[Приватна збірка М. Кочубея]

Іл. 9. М. Кочубей.
Марка «Різдво Христове». 2003. [9]

предкам і своєю потужною енергетикою надихають наступні покоління українців.

М. Кочубей займає принципову громадянську позицію, переймається проблемами київських художників-графіків. З 1996 року – очолює Об'єднання художників графічного мистецтва Київської організації Національної спілки художників України, також один з ініціаторів та кураторів проведення Всеукраїнської виставки-конкурсу імені Георгія Якутовича. Майстер графіки працює на педагогічній ниві – на посаді

доцента кафедри живопису та композиції Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, навчає студентів на кращих взірцях національного образотворчого мистецтва та залучає до виставкової діяльності.

Головні висновки і перспективи використання результатів дослідження. М. Кочубей – один з визначних діячів української культури, який дотримується національних ідей у своїх роботах у межах різноманітних мистецьких стилів і напрямків, прагнучи зберегти національну самоідентифікацію та власну творчу індивідуальність. Творчість М. Кочубея охоплює широкий тематичний репертуар, який акумулює потужну енергетику українського родоводу від

дохристиянської доби до сучасності й репрезентує світоглядні орієнтири народу України, втілені в офортах, дизайнні монет, марок тощо.

Доробок українського художника-графіка вирізняється високою духовністю, розкриває естетику національних традицій і фольклору, відображає сутність егрегора українського народу. Висвітлення в наукових дослідженнях культурно-мистецького здобутку М. Кочубея доповнить загальну картину розвитку української візуальної культури першої третини ХХІ століття. Зібрані матеріали та їхнє теоретичне узагальнення можуть бути використані в дослідженнях історії українського мистецтва означеного періоду.

Список використаних джерел

1. Євтушенко О. Незбагнений космос української пісні. *Слово Просвіти*. 2008. № 35 (464). С. 12.
2. Трофімова А. Дивовижний світ Миколая Кочубея. *Поштовий вісник*. 2009. № 47 (480). С. 5.
3. Гриненко Д. Художник Миколай Кочубей: Жити в Києві і не творити – неможливо. *Поштовий вісник*. 2003. № 20 (166). С. 5.
4. Загаєцька О. Народний одяг на марках Миколая Кочубея. *Образотворче мистецтво*. 2009/2010. № 4/1. С. 15.
5. Яремчук А. Земне і небесне Миколая Кочубея. *Українська культура*. 2008. № 1. Січень. С. 22–23.
6. Художники Києва. На межі II–III тисячоліть. Із древа життя українського образотворчого мистецтва. Живопис. Графіка. Скульптура / упоряд. В. Андрієвської; вступ. сл. Ю. Белічка. Київ: Криниця, 2009. 524 с. : іл
7. Ладоненко М. І. Нумізматичний конкурс «Краща монета року» як ефективний засіб брендингу Національного банку України. *Мистецтвознавчі записки*. 2018. Вип. 32. С. 101–107.
8. Ладоненко М. І. Роль дизайну сучасної монети у формуванні національного іміджу України на міжнародному арт-ринку. *Арт-простір : наук. журн.* 2016. Вип. 2, С. 136–138.
9. Ладоненко М. І. Художнє проектування та втілення пам'ятних і ювілейних монет України періоду незалежності. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2019. Вип. 35. С. 113–123.
10. Конкурс «Краща монета року України». *Нумізматика і Фалеристика*. 2006. № 4 (40). С. 9.
11. Кочубей Миколай: каталог. Київ, 2007. 24 с.
12. Петрашик В. І. Кочубей Микола Савович. Енциклопедія сучасної України. <https://esu.com.ua/article-1287> (дата звернення: 15.02.2024)
13. Пошук пам'ятних монет. Національний банк України. https://web.archive.org/web/20150610214951/http://www.bank.gov.ua/control/uk/currentmoney/cmcoin/search?painter_id=5758 (дата звернення: 22.02.2024)

References

1. Yevtushenko O. Nezbahnennyi kosmos ukrainskoi pisni. (2008) [The incomprehensible cosmos of Ukrainian song]. // Slovo Prosvity. №35 (464) [in Ukrainian].
2. Trofimova A. Dyvovyzhnyi svit Mykolaia Kochubeia. (2009). [The amazing world of Mykola Kochubey]. // Poshtovyi visnyk. №47 (480) [in Ukrainian].
3. Hrynenko D. Khudozhnyk Mykolai Kochubei: Zhyty v Kyievi i ne tvoryty – nemozhlyvo... (2003) [Artist Mykolay Kochubei: It is impossible to live in Kyiv and not create]. // Poshtovyi visnyk. № 20 (166) [in Ukrainian].
4. Zahaietska O. Narodnyi odiah na markakh Mykolaia Kochubeia (2009/2010). [Folk clothes on the stamps of Mykola Kochubey]. // Obrazotvorche mystetstvo №4/1 [in Ukrainian].
5. Yaremchuk A. Zemne i nebesne Mykolaia Kochubeia. (2008) [Earthly and heavenly Mykolai Kochubey]. *Ukrainska kultura / sichen* [in Ukrainian].
6. Khudozhnyky Kyieva. Na mezhi II–III tysiacholit. Iz dreva zhyttia ukrainskoho obrazotvorchoho mystetstva. Zhyvopys. Hrafika. Skulptura (2009) [Artists of Kyiv. On the border of II-III millennia. From the tree of life of Ukrainian fine art. Painting, Graphics, Sculpture]. / uporiad. V. Andriievskoi; vstup. sl. Yu. Belichka. Kyiv : Krynytsia, . : il. [in Ukrainian].
7. Ladonenko M. I. Numizmatychnyi konkurs «Krashcha moneta roku» yak efektyvnyi zasib brendynhu Natsionalnoho banku Ukrainy. (2018) [Numismatic contest "The best coin of the year " as an effective means of national bank of Ukraine branding]. // Mystetstvoznavchi zapysky. Vyp. 32 [in Ukrainian].

8. Ladonenko M. I. Rol dyzainu suchasnoi monety u formuvanni natsionalnoho imidzhu Ukrainy na mizhnarodnomu art-rynku.(2016) [Role of design of modern coins in the presentation of national image of Ukraine on the international numismatic market]. // Art-prostir: naukovyi zhurnal. Vyp-2. K.: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
9. Ladonenko M. I. Khudozhnie proektuvannia ta vtilennia pamiatnykh i yuvileinykh monet Ukrainy periodu nezalezhnosti. (2019) [Art design and embodiment of commemorative coins in the period of Ukrainian independence]. // Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv. Lviv. Vyp-35 [in Ukrainian].
10. Konkurs «Krashcha moneta roku Ukrainy». (2006). [Competition "The best coin of the year of Ukraine"]. Numizmatyka i Falerystyka. Dovidkovo-informatsiyni zhurnal. № 4 (40) [in Ukrainian]
11. Kochubei Mykolai. (2007) [Mykolay Kochubey] \ Kataloh. – Kyiv [in Ukrainian].
12. V. I. Petrashyk. Kochubei Mykola Savovych. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy. [Mykola Savovych Kochubey. Encyclopedia of modern Ukraine] <https://esu.com.ua/article-1287> (data zvernennia: 15.02.2024) [in Ukrainian]
13. Poshuk pam'iatnykh monet. Natsionalnyi bank Ukrainy. [Search for commemorative coins. National Bank of Ukraine.]. https://web.archive.org/web/20150610214951/http://www.bank.gov.ua/control/uk/currentmoney/cmcoin/search?painter_id=5758(data zvernennia: 22.02.2024) [in Ukrainian]

Подано до редакції 30.05.2024